

338.5 (471)

Päivänkysymyksiä osuuskauppaliikkeen alalta

2

**Kulutustavarain säännöstelyn tarpeellisuudesta
ja
mahdollisuuksista rauhanoloihin siirryttäessä**

Kirjoittanut

Hugo Vasenius

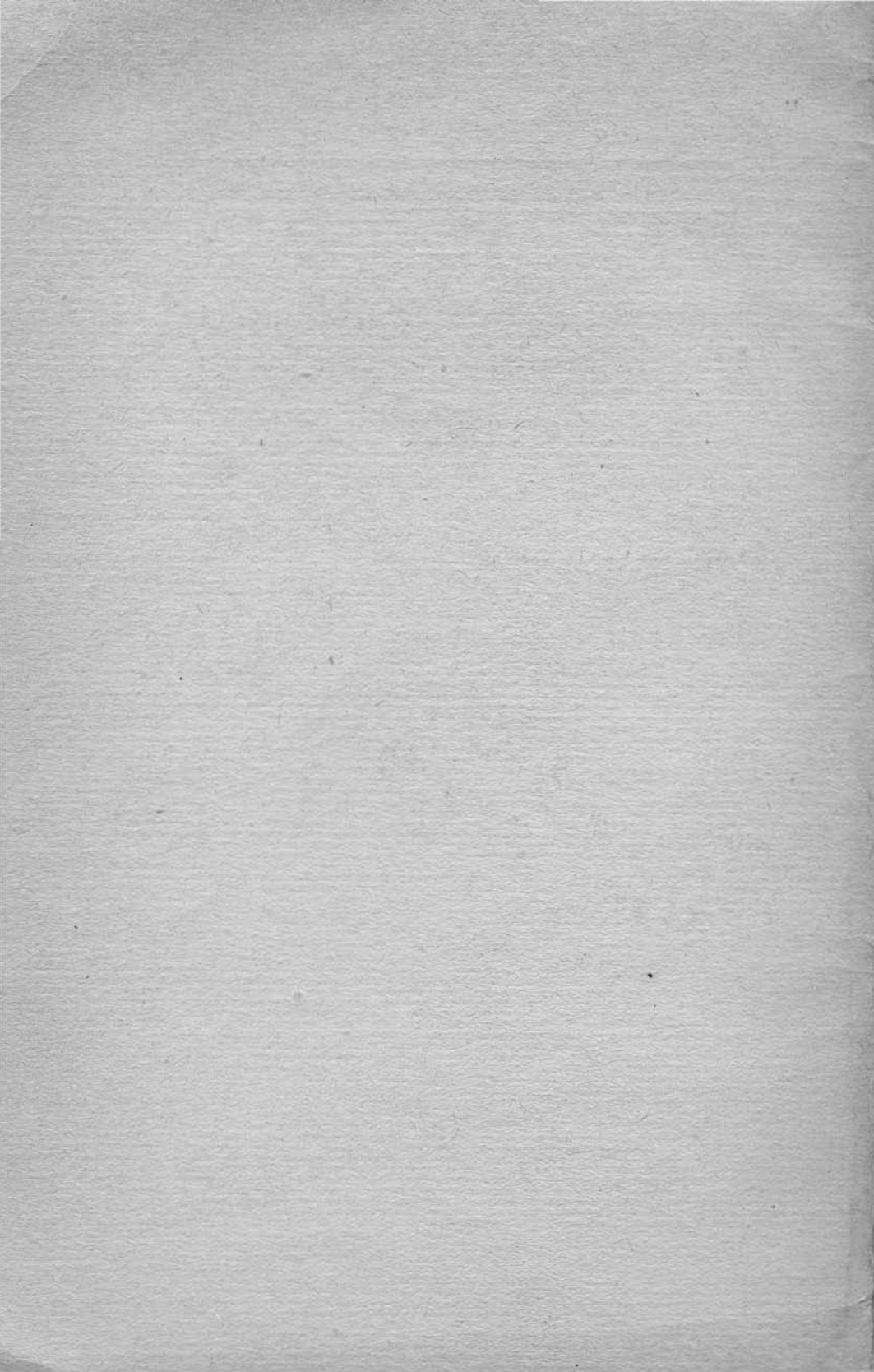


Kustantaja:

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta r. l.
Helsinki



38814



338.43(480)

Päivänkysymyksiä osuuskauppaliikkeen alalta

2

Kulutustavarain säännöstelyn
tarpeellisuudesta ja mahdol-
lisuuksista rauhanoloihin
siirryttäessä

Kirjoittanut

Hugo Vasenius

TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO
KIRJASTO



1290644441

338.43(480) VASENIUS K
Vasenius, Hugo
Kulutustavarain säännöstelyn tarpeellisuus



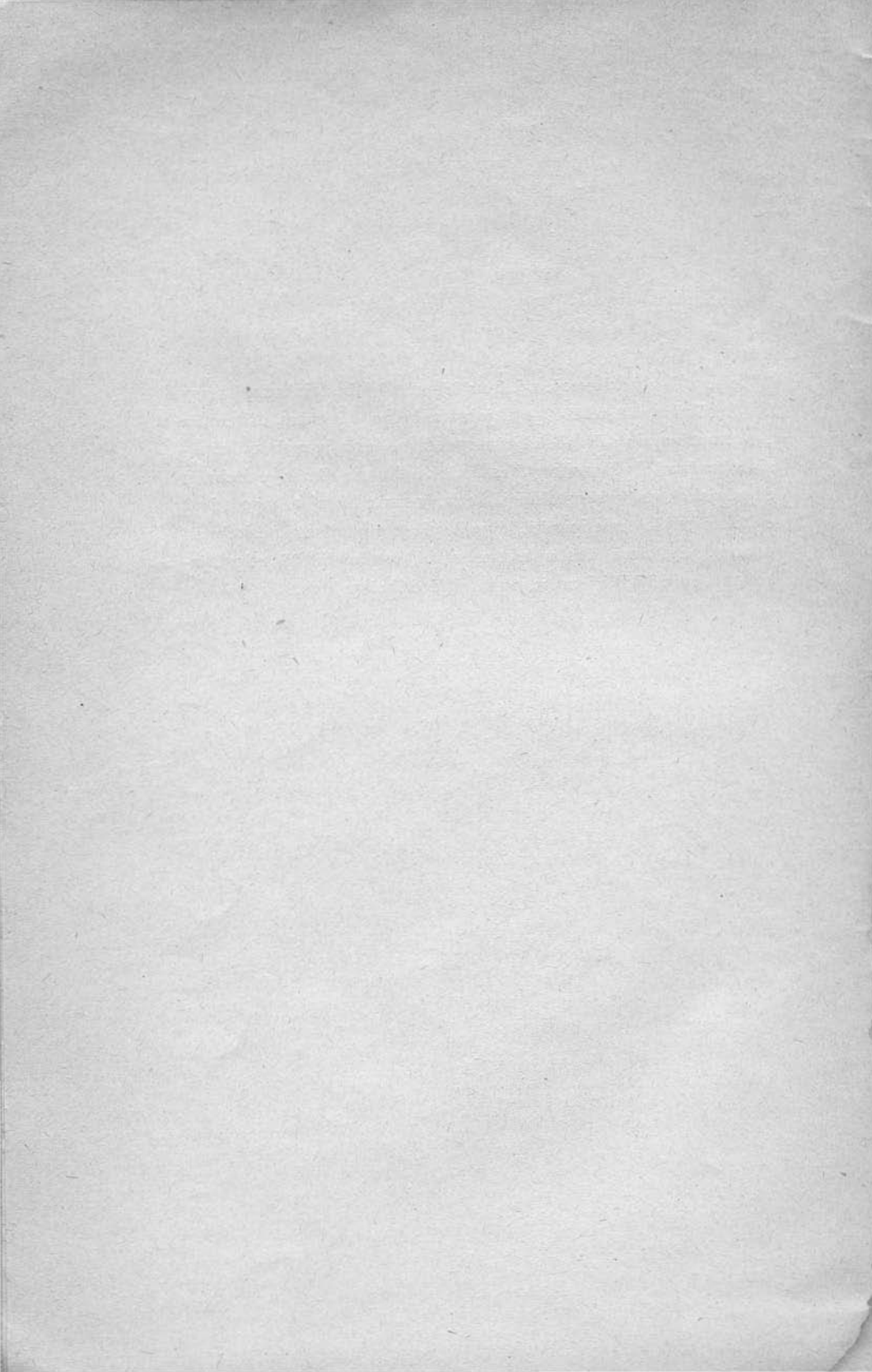
Kustantaja:

Suomen Osuuskappojen Keskuskunta r.l.

Helsinki

Helsinki 1919
Yhteiskirjapaino Osakeyhtiö

Yleisen Osuuskauppojen Liiton 17:nnessä edustajakokouksessa kesäkuun 11 p. 1919 piti johtaja Hugo Vasenius esitelmän „kulutustavarain säännöstelyn tarpeellisuudesta ja mahdollisuuksista rauhan oloihin siirryttäessä“. Kuultuaan tämän esitelmän edustajakokous keskustelun jälkeen, jossa edustajat kannattivat esitelmöitsijän mielipiteitä, hyväksyi yksimielisesti esitelmän ponnet. Esitelmä keskusteluineen päätettiin liittää edustajakokouksen pöytäkirjaan ja ottaa siitä erikoispainos.



I.

Syyt kulutuksen säännöstelyyn.

Ne yllättävät ja mullistavat muutokset rauhanaikaisen maailman politiikassa, kaupassa ja liikenteessä, jotka maailmansota puhjetessaan sai aikaan, asettivat Suomen kansan sellaisten kysymysten, probleemien eteen, joiden ratkaisemisessa se näihin saakka on askarrellut ja jotka vielä edelleenkin antavat sille huolta ja vaivaa.

Välittömänä seurauksena elokuun alussa 1914 puhjennesta maailmansodasta oli eri maiden välisen liikenne- ja kauppayhteyden katkeaminen. Maailma jakautui kolmeen ryhmään: ympärysvaltujen, keskusvaltojen ja puolueettomien maiden ryhmiin. Suomi joutui suhteensa vuoksi Venäjään merkilliseen asemaan, jonkunlaiseksi puolueettomaksi maaksi ympärysvaltujen valtapiirissä. Sen yhteys Saksan kanssa katkesi aina 1918-vuoden alkuun saakka. Kaupankäyntimme oli näissä uusissa olosuhteissa mahdollista rajoitetussa määrässä Skandinavian maiden kanssa ja Skandinavian maiden kautta ympärysliiton maiden, etupäässä Englannin, kanssa. Pääasiallisimmin suuntautui kaupankäyntimme, tuontimme ja vientimme kuitenkin Venäjälle, joka eristetyn asemansa johdosta joutui yhä laajemmassa määrässä turvautumaan Suomen teollisuuteen, polttopuihin ja osaksi karjataloustuotteisiinkin.

Suomen kaupankäynti sekä itäänpäin Venäjälle että länteenpäin Skandinavian maihin ja Englantiin voi kuitenkin jatkua joskin alituisen vähenevässä mittakaa-

vassa aina vuoden 1917 loppupuolelle saakka. Lopun Venäjän kaupasta tekivät Venäjän taloudellisen elämän heikontuminen, siellä alkanut tarvetavarain ja elintarpeiden puute, kuljetusneuvojen rappeutuminen sekä yhteiskunnallisen järjestyksen höltyminen, ja vihdoin 1918-vuoden alussa alkanut bolsheviki- ja punakapina täydelleen katkaisi yhteyden Venäjän kanssa. Näiden sota-vuosien kuluessa saatiin kuitenkin Suomen tuontiliikkeiden ja niiden keskusjärjestöjen Suomen elintarpeiden tuontia Venäjältä järjestävän keskuskomitean ja sittemmin siitä muodostuneen Suomen Elintarpeiden Tuontikunnan tarmokkaan toiminnan avulla maahan tuoduksi elin- ja kulutustarpeita, väkirehuja sekä erilaisia raaka-aineita huomattavia määriä. — Skandinaavian kautta voitiin sodan aikana aina vuoden 1916 alkuun saakka tuoda tuontiliikkeittemme toimesta erilaista siirtomaatavaraa, kuten kahvia, hedelmiä, suolaa, perunajauhoja, riisiä, mausteita, kalaa, sokeria j. n. e. sekä teollisuusraaka-aineita ja teollisuustuotteita säästeliästä kulutusta kutakuinkin vastaavia määriä. Vuoden 1915 aikana joutuivat Skandinaavian maat ollen täydelleen puolueettomia siihen asemaan, että ne eivät enää saaneet tuoda tavaroita valtamerentakaisista maista ja varsin rajoitetusti lähempänäkin olevista puolueettomista maista. Uputussodan uhkaa ja omaa elintarvepulaansa peläten eivät ympärysvallatkaan halunneet niille luovuttaa elin- ja muita välttämättömyystarpeita. Seurauksena tästä oli, että Ruotsi ja Norja, joiden kautta Venäjän kauppa kulki ja myöskin Suomen, alkoivat vaatia itselleen hyvitystä eli kompensatiota annettavaksi luonnossa niistä tavaroista, joita Venäjälle ja Suomeen oli matkalla. Suomeen tulevista kahvi- ja riisiparttioista vaadittiin m. m. $\frac{1}{3}$ luovutettavaksi Ruotsille, jolla ei ollut kahvia eikä riisiä. Tähän ympäryслиiton maat, jotka estääkseen tuotteitaan ja muita välttämättömyystavaroita pääsemästä vihollismaihin olivat julistaneet ja toimeenpanneet tehokkaan kontrollin,

eivät kuitenkaan suostuneet, ja näiden tavarain tuonti Suomeen lakkasi vuoden 1917 kuluessa. Maahamme näissä sotavuosien vaikeissa oloissa tapahtunut viljan ja väkirehun tuonti on ollut suuruudeltaan seuraava:

	viljaa	väkirehua
1914.....	298	88 milj. kg
1915	343	126 » »
1916	398	123 » »
1917	37	34 » »
1918	10	2 » »

Tämän suhteellisesti runsaan viljantuonnin turvissa ja kun karjan viljaosuus voitiin käyttää ihmisravinnoksi, koska väkirehua oli riittävästi, selvittiin maassamme leipään nähden melko hyvin aina vuoden 1917 loppuun saakka. Kotimaan viljasatohan lisäksi vuosina 1914, 1915 ja 1916 oli runsaanpuoleinen. Vuoden 1917 keskivaiheilla alkoi elintarvetila osoittaa vakavan pulan oireita. Tällöin kotimaisen hallituksen astuttua virkaansa alettiin meillä vasta suunnitella järjestelmällistä kulutuksen säännöstelyä. Lihavat vuodet olivat kuitenkin menneet eikä laihojen vuosien varalta oltu mitään säästöön pantu. Tuonti oli jokseenkin lakannut ja normaalin oma sato kykeni tyydyttämään vain $\frac{2}{3}$ kulutuksen tarpeesta, sitäpaitsi suola, sokeri y. m. siirtomaantavarat oli tuotava ulkoa. Oli suora pakko ryhtyä kulutusta supistamaan, kuten oli aikaisemmin jo maailmansodan ensi vuotena tehty läntisissä naapurimaissa.

Kulutuksen säännöstelyn tarkoituksena on toiselta puolen päästä siihen, että *vähissä olevat tavarat saadaan jakaantumaan kuluttajille näiden pääluvun mukaisessa suhteessa*. Ellei näin meneteltäisi, jakautuisivat ne kuluttajien *varallisuuden mukaan*, jolloin se vaara olisi tarjolla, että vähempivaraiset joko saisivat riittämättömän vähän näitä kulutustavaroita tahi jäisivät vallan ilman varakaiden kyetessä korkeillakin hinnoilla ostamaan varas-

toja pahojen päivien varalta. Toiselta puolen on säännöstelyn tarkoitus *estää vähissä olevien kulutustavaroiden kohtuutonta hinnannousua.*

Nämä säännöstelyn tärkeimmät periaatteet ovat olleet yhteisiä kaikille niille maille, joissa kulutustavarain säännöstelyä on yritetty toteuttaa.

2.

Kulutuksen säännöstelyt ulkomailla.

Maailmansodan puhjettua näemme sotaan yhtyneissä maissa pyrkimyksen varata itselleen kaikkia tarveaineita ja samalla estää vastustajaa hankkimasta itselleen niitä tavaroita, joita ne tarvitsisivat. Näinollen ne ensimmäisinä toimenpiteinään estivät tavaraviennin omasta maastaan ja riensivät ostamaan ulottuvissaan olevilta puolueettomilta markkinoilta saatavissa olevat määrät tarvitsemiaan tavaroita. Nämä toimenpiteet taas antoivat aiheen puolueettomille maille omien etujensa vuoksi ryhtyä panemaan esteitä sellaisten tavaroiden viennille, joiden tuonnista ne olivat riippuvaisia.

Kun sotaikäyvistä liitoista *keskusvallat* olivat tarvetavaroiden hankinnan suhteen epäedullisemmassa asemassa kuin ympärysvallat, johtui tästä se seikka, että ensinmainitut ensinmä katsoivat olevansa pakoitettut ryhtymään noudattamaan säästäväisyyttä tarvetavarain, ennenkaikkea elintarpeiden kulutuksessa. Niinpä luotiinkin *Saksassa* kohta sodan alettua elokuun 2 päivänä 1914 elintarpeiden ja kulutustavaroiden kaupan säännöstelyjärjestelmä, joka on myöhemmin ollut suuremmissa tai pienemmissä määrässä esimerkkinä kaikille niille maille, jotka ovat katsoneet välttämättömäksi ryhtyä säännöstelyä toteuttamaan.

Saksan koko elintarvejärjestelystä pitivät huolta elintarveviranomaiset, joiden osoitusten mukaan erikoisesti luotu liikekoneisto suoritti käytännöllisen työn tavarain hankinnassa ja jakelussa.

Valtakunnan korkein viranomainen elintarveasioissa oli *Valtiokansleri*, joka yhdessä Liittoneuvoston kanssa antoi määräykset elintarvejärjestelyä koskevissa asioissa. Valtio­kanslerin alaisena toimi *Elintarvemini­steriö* (Kriegs­ernährungsamt), jonka tehtävänä oli elintarpeiden kokoa­minen kotimaassa ja kaikkien elintarpeiden jakelu.

Elintarpeiden ja muiden tarvetavarain maahan hankimisesta ulkomailta huolehti taas *Valtakunnan Talous­ministeriö* (Reichswirtschaftsamt), jonka valvonnan alaisena toimi tuontia ja vientiä järjestävä *Komissario vienti­ja tuontilupia varten* (Komissar für Aus- und Einfuhrbewilligungen). Valtakunnantalousministeriön alaisina toimivat erikoistavaralajien *keskusvirastot* (Reichsstelle), joita oli vuoden 1917 lopussa kaikkiaan 39. Kullakin Saksan liittovaltiolla oli keskusvirastoja vastaavat orgaaninsa, jotka jakoivat tilastojen perusteella määriteltujen jakoperusteiden mukaan tavarat kunnallisille elintarvelautakunnille.

Useat mainituista keskusvirastoista toimivat myöskin liikeyrityksinä toimittaen alaansa kuuluvien tavaroiden oston ulkomailta ja myynnin ulkomaille. Toisia aloja varten taas oli olemassa erikoisia monopooliyhtiöitä, joissa oli osakkaina yksityisiä johtavia liikkeitä, kuntia j. n. e. Nämä sotayhtiöt ostivat tavarat ulkomailta ja myivät vientitavaroita ulkomaille sekä pitivät tavaroita varastoissa ja jakoivat niitä vastaavien keskusvirastojen ohjeiden mukaan. Niinpä oli ulkomailta saatavissa olevien tärkeimpien elintarpeiden osto keskitetty *Keskus­Tuontiosakeyhtiölle* (Zentral-Einkaufsgesellschaft), jonka toimialaan kuuluivat m. m. leipävilja, ryynit, sokeri, hunaja, karja ja liha, kala, metsänriista, voi, juusto, maito, munat j. n. e.

Kaikki tärkeimmät elintarpeet ja muut tarvetavarat jaettiin korteilla ankarasti määritellyissä annoksissa. — Elintarpeiden salakaupasta ja korttijärjestelmää vastaan tehdyistä rikoksista oli säädetty ankarat rangaistukset.

Valuuttakauppa, pankkien liiketoiminta varsinkin ulkomaalaisten kanssa, rautatie- ja vesiliikenne, tonniston käyttö, kaikki oli viranomaisten kontrollin ja säännöstelyn alaista. Vapaasta liiketoiminnasta ei sodanaikaisessa Saksassa voinut näinollen olla puhettakaan, kaikki liiketoimet kävivät valtion välityksellä tai ainakin sen tarkan säännöstelyn alaisina.

Erikoista tässä järjestelmässä, jota syystä kylläkin on pidetty saksalaisen järjestelytaidon mestarityönä, on se, että siinä koko maan taloudellinen elämä käsitetään yhtenä kokonaisuutena. Ei ole lähdetty — kuten meillä — järjestelemään talouselämän eri aloja irrallisesti ja eri aikaisesti siihen katsomatta, mikä vaikutus tällaisella irrallisella järjestelyllä on muihin talouselämän aloihin.

Saksalainen järjestelmä on kuitenkin sangen varhain osoittanut puutteellisuutensa. Se ei kykene antamaan työskentelymahdollisuutta maan tuotannollisille ja kaupallisille voimille. Se ei myöskään kykene huolimatta rangaistusmääräyksistään poistamaan demoraliseeraavaa salakauppaa, koska valtio ei ole tosiasiaa kyennyt hankkimaan kuin puolet tai parhaassa tapauksessa kaksi kolmannesta elatukseen välttämättömistä elintarpeista. Niinikään väitetään, että tällainen järjestelmä tulee maalle kalliiksi sekä tavarain hankinnan että jakelun kannalta katsoen, joten se siis osaltaan kohottaa elantokustannuksia ja olojen muuttuessa ehkäisee elintarpeiden hintojen alenemista.

Tärkeimpänä moitteena tätä järjestelyä vastaan on kuitenkin esitetty se seikka, ettei se kehitä maan tuotannollisia voimia, vaan päinvastoin ehdyttää niitä. Perusteena tälle moitteelle esitetään, että vaikka Saksa normaalituotannon vallitessa olisi kyennyt sodanaikaista

säästäväisyyttä noudattamalla riittävästi ravitsemaan asukkaansa, on Saksan hallitus elintarvepolitiikallaan johtanut asiat siihen, että kansa on vallankin viimeisinä sotavuosina jatkuvasti nähnyt nälkää. Sitävastoin on Englanti, noudattamalla toista vapaampaa järjestelmää ja kiihoittamalla sekä kartuttamalla oman maan tuotantolähteitä, välttynyt suuremmasta elintarvepulasta, vaikka sen on täytynyt tuoda normaaliaikana merien yli noin kolme viidennestä kulutustarpeistaan ja vaikka upotussota on suuressa määrin häirinnyt tuontia.

Kaikki nämä epäkohdat seuraavat suuremmassa tai pienemmässä määrässä kaupan yksityiskohtaista säännöstelyä, missä sitä lieneekin yritetty. Siksi onkin kaikissa maissa, joissa järjestelyihin on ryhdytty välttämättömän säästäväisyyden aikaansaamiseksi elintarpeiden käytössä havaittavissa pyrkimys talouselämää kahlehtivien rajoitusten poistamiseen niin pian kuin se suinkin on ollut mahdollista.

Jonkunlaista kulutuksen säännöstelyä, vehnäjäuhon ja lihan käytön supistamista, on *Amerikan Yhdysvalloissa* koetettu sodan aikana lievässä muodossa noudattaa, jotta ne olisivat voineet hankkia liittolaismaille enemmän elintarpeita. Sotaan sekaantuneista maista on ensinnä Amerikalla, maailman huomatuimmalla elintarpeiden tuotantomaalla, ollut tilaisuus toteuttaa kaupan vapautusta koko laajuudessaan. Elintarpeiden ja muiden tavarain vienti Amerikasta nykyisin on täysin vapaa. Pääasiassa toistaiseksi ainoastaan valuuttavaikeudet ja tuonninjärjestelyt rajoittavat enää muiden maiden ostomahdollisuuksia Amerikasta.

Englanti, jossa aika ajoin leivän, lihan, sokerin y. m. kulutustavarain käyttö on ollut säännöstelyn alainen, on seurannut nopeasti Amerikan jälissä. Tuonti ja vientikauppa on yhä enemmän ja enemmän vapautettu vaikkakin kotimaista kauppaa vielä rajoittavat muutamien tavaralajien annostelumääräykset.

Skandinavian maista on *Tanska* ollut siinä onnellisessa asemassa, että se suuren vientinsä turvissa on voinut koko sodan ajan sallia tuontiliikkeiden tuoda maahan tavaroita melkein rajattomasti. Vienti on sensijaan ollut joko kokonaan hallituksen käsissä tai ainakin tiukan valvonnan alainen. Tuonti ei ole voinut kohota normaali-tuonnin tasalle, osaksi erinäisten tavarain niukkuuden vuoksi maailmanmarkkinoilla, osaksi tonniston puutteen takia, mikä viimeainittu on johtunut sekä laivojen menetyksestä että ympärysvaltojen taholta tapahtuneesta tonniston pakkoluovutuksesta. Vienti on edelleenkin rajoituksien alainen ja valvoo sitä ylimpänä instanssina *oikeusministeriö* (Justitieministeriet), mutta lisääntyy vientivapaiden tavaroiden luettelo viikko viikolta.

Kotimaista kauppaa sekä elintarvesäännöstelyä, tuotannon lisäystä ja myyntiä ulkomaille hoitaa *Ernähringsraadet* apunaan ja alaisinaan erikoiset maatalouden, teollisuuden, kaupan, rahalaitosten erikoisneuvostot. Ernähringsraadetin liikeperiaatteista on huomautettava, että se myy ulkomaille tavaroita huomattavalla liikevoitolla. Ylijäämä käytetään hintojen alentamiseen kotimaan markkinoilla. Säännöstelyn alaisena ovat edelleen leipä, sokeri ja sianliha, mttä aikomuksena on poistaa viimeistään syyskuun alusta tänä vuonna kaikki kortit ja elintarvesäännöstelyt.

Elintarvelautakunnat valvovat ja hoitavat yksinomaan säännöstellyn kaupan valvontaa. Kaupallisia tehtäviä ei niillä ole.

Erikoinen hintojen *regleerauskomissiooni* asetettiin sodan alussa rajahintojen järjestelyn vuoksi. Se saattaa myös rajahintojen ylittäjät edesvastuuseen ja rangais-tukset elintarvelain rikkomisesta ovat erittäin ankarat. Valuutta- ja tonnistovaikeuksia ei Tanskalla nykyisin enää ole.

Lähimmässä naapurimaassamme *Ruotsissa* on sekä tuonnin että viennin säännöstely toteutettu laajassa mit-

takaavassa. Elintarpeiden tuonnista on huolehtinut *Kansan talouskomisioni* (Folkhushållningskommissionen), joka on myös jakanut maahan tuodut tavarat asiamiehikseen ottamiensa kauppaliikkeiden välityksellä. Vienti on ollut sangen suuressa määrin määräyksillä rajoitettu. Kaupallisia asioita varten on asetettu erikoinen *Kauppakomisioni* (Handelskommission) ja teollisuuden asioita hoitaa *Teollisuuskommissioni* (Industrikommission). Näiden komisionien toiminnan lakkauttaminen on nykyisin päiväjärjestyksessä ja varsin todennäköisesti niin tapahtuukin syksyyn mennessä.

Useimmat elintarpeet ja tarvetavarat ovat olleet säännöstelyn alaisina. Viimeaikoina on kuitenkin tavara toisensa perästä päästetty vapaaksi. Kysymyksenalaisena on leipäkorttien poistaminen kesäkuun alussa tänä vuonna, jolloin jäisivät käytäntöön ainoastaan sokerikortit.

Ketju- ja salakauppaa on melkoisella ankaruudella ahdistettu, vaikka ei täydellisellä menestyksellä. Rajahintojen ylittämistä on seurannut huomattavan korkeat sakot.

Huolimatta siitä, että leipä- ja sokerikortit aijotaan poistaa elokuussa, jäänee vilja- ja sokerikaupassa edelleenkin voimaan jonkunlainen valtion taholta tapahtuva valvonta, johtuen tämä toiselta puolen valtion maanviljelijöille vuoden 1920 loppuun takaamista minimihinnoista sekä toiselta puolen kotimaisen raakasokeriviljelyksen ja teollisuuden edistämisyrittämisestä. Kun tämä hallituksen monopoliaije on kohdannut voimakasta vastustusta monien piirien taholta, on vielä kyseenalaista, tuleeko Ruotsin hallitus sitä toteuttamaan. — Valtio-päivät ovat hyväksyneet hallituksen esityksen, että n. s. kriisiajan lait pysyvät voimassa korkeintaan maaliskuun 1 päivään 1920.

Tonnistopulaa ei Ruotsissa nykyään ole enempää kuin sanottavampaa valuuttapulaakaan. Tonnistoon nähden on Ruotsi vielä siinäkin suhteessa onnellisessa asemassa,

että sillä nykyisin on riittävä määrä mcottorilaivoja, joten kivihiilivaikeudetkaan eivät Ruotsin valtameri-linjalaivoille tuota voittamattomia vaikeuksia.

Norjassa ovat olot pääasiassa samanlaiset kuin Ruot-sissa. Säännöstelyn hoito ja valvonta on uskottu *Sään-nöstelyvaltuuskunnalle* (Rationeringsdirektorat). Kortti-systeemiä on sangen laajalle ulotettu. Jo tämän vuoden huhtikuussa poistettiin kuitenkin suuri määrä kortteja. Jauho-, sokeri-, maito- ja kahvikorttien poistaminen tämän vuoden syyskuuhun mennessä on hyvin mahdol-lista. Norjan elintarveviranomaisten kaupat ovat aiheut-taneet Norjan valtiolle erittäin suuria tappioita.

3.

Kulutuksen säännöstelyt Suomessa.

Ennen Venäjän vallankumousta säännöstelivät halli-tusviranomaiset maamme kauppaa ennen kaikkea sil-mälläpitäen sitä seikkaa, ettei maastamme taikka sen kautta vietäisi tavaraa Venäjää vastaan sotaa käyviin maihin. Niinikään kiellettiin erinäisin rajoituksin Venä-jän vihollismaissa valmistettujen tavaroiden tuonti Suo-meen. Myöskin kiellettiin erinäisten elintarpeiden, maan-viljelystuotteiden, karjan ja hevosten sekä tärkeimpien tarvetavaroiden maastavienti.

Venäläisen senaatin ollessa hallitusohjaksissa ei meillä yritettykään mitään varsinaista ja yleistä kulutuksen säännöstelyä. Senaatilla ei siihen ollut riittäviä Edus-kunnan antamia valtuuksia. Perustuslakien vastaisella tavalla venäläinen senaatti kylläkin koetti pakkomää-räyksin estää — ja onnistuikin siinä — hintojen nousua, myöskin sellaista, joka perustui kallistuneisiin kulunkei-hin ja hankintahintoihin. *Pakkotilauksilla* otettiin kar-jaa, heiniä y. m. tavaraa venäläisen sotaväen tarpeisiin.

Rajahinnoilla — aluksi paikallisilla, sittemmin yleisillä — koetettiin estää hintojen nousua. Johdonmukaisesti pysymällä aikaisemmissa rajahinnoissa esti senaatti täten viljan tuonnin ulkoa, jossa hinnat säännöllisesti nousivat samoin kuin rahditkin. *Kuljetuskielloilla*, joissa ei ollut vähääkään järkeä, estettiin tavarain kuljetus paikkakunnilta toisille. Näillä ja muillakin toimenpiteillä estettiin tarvetavarain maahantuontia ja lamautettiin oman maan tuotantoa. Tuotannon ja tuonnin jatkuvaisuudelle ei annettu mitään arvoa. Borovitinnoff unohti — venäläisenä tuskin tunsikaan — vanhaa suomalaista totuutta: »parempi lehmä lypsää kuin tappaa». Sananlaskun mukaisesti lehmät tapettiin tällä lyhytnäköisellä politiikalla, sillä maa, joka ennen lähetti ulos karjantuotteita 50 milj. markan edestä vuosittain, ei nyt vuosikausiin ole kyennyt hankkimaan maitoa kuin sairaille ja lapsille kulutuspaikkakunnilla.

Sittenkun maan hallitus Venäjän vallankumouksen jälkeen siirtyi kotimaisten miesten käsiin saatiin aikaan »laki eräänlaisen omaisuuden käytöstä» niin kutsuttu Elintarvelaki, joka laki astui voimaan kesäkuun 2 päivänä 1917 — maailmansodan kolmantena vuotena — jolloin kaupan säännöstelyä alettiin toteuttaa suunnitelmamukaisesti.

On tarpeetonta ryhtyä tässä selostamaan niitä eri kehitysasteita, joita meillä on läpikäyty kaupanjärjestelyssä, niitä lukuisia lakeja ja asetuksia, joita tämän järjestelyn vuoksi on syntynyt. Meidän tarkoituksemme riittää, että lyhyesti esittelemme kaupan säännöstelyssä esiintyvät tärkeimmät tekijät erikoistehtävissään ja suhteissaan toisiinsa sekä niiden toimintatavat.

Ylimmät talouselämää säännöstelevät viranomaiset ovat meillä nykyisin *Kauppa- ja Teollisuusministeriö*, *Finanssiministeriö* ja *Elintarveminiisteriö*, joista viime mainittu hoitaa elintarpeiden, sokerin, väkirehun, apulantojen y. m. tuontia ulkomailta.

Tavaroiden vastaanoton tulostatamissa ja lähettämisen — erikoissopimuksesta myös rahoittamisen ja rahtauksen — hoitaa saamiensa ohjeiden mukaan maan johtavien tuontiliikkeiden perustama *Suomen Elintarpeiden Tuontikunta r. l.*, joka myös laskuttaa tavarat ja perii niistä suorituksen tilittäen sen Elintarveministeriölle. Näistä toimistaan on Tuontikunta oikeutettu kantamaan kutakin eri tehtävää varten määrätyn palkkion. — Erinäisten periaatteellisten mielipiteiden eroavaisuuksien vuoksi on Elintarveministeriön ja Tuontikunnan välinen sopimus kummankin puolin sanottu irti heinäkuun 1 päivästä tänä vuonna.

Elintarvelautakuntien keskusvirastoina toimivat *elintarvetoimistot*, joita on vähintään yksi kussakin läänissä. Elintarvelautakuntien puheenjohtajat ja elintarvetoimistojen toimihenkilöt palkkaa valtio. Elintarvelautakuntien muut kustannukset, mikäli niitä syntyy, jäävät kuntien kannettaviksi.

Tuonnin ja viennin valvontaa, sekä erinäisten tavaroiden, eritoten kotimaisten teollisuustavaroiden kaupan ja hintojen, säännöstelyä varten perustettiin keväällä 1918 Kauppa- ja Teollisuusministeriön alaisena toimiva *Kauppa- ja Teollisuuskomisioni*, mikä eri osastoihin jakautuneena on ulottanut toimintansa monille kaupan aloille. Eritoten hoitaa se tuonti- ja vientilupa-asioita, seuraa hinnoittelupolitiikkaa ja vetää elintarvelain rikkojat sekä rajahintojen ylittäjät edesvastuuseen. Niinikään on se toimittanut kortteja sellaisille kulutustavaroille, joiden käytössä erikoinen säästäväisyys on välttämätön.

Täydellisyyden vuoksi mainittakoon, että tuotannon lisäämiseksi määrättiin viljalle vv. 1919—1922 minimihinnat, jotka vaihtelevat rukiille ja ohralle Smk 1: 40—1: 10 ja kauralle Smk 1: 30— —: 80 kg. jauhamatonta viljaa, minkä maanviljelijät luovuttavat valtiolle.

Sokerijuurikkaan viljelemisen ja raakasokeriteollisuuden edistämiseksi teki hallitus perustetun Suomen Raaka-

sokeritehdas Osakeyhtiön kanssa sopimuksen, jonka mukaan yhtiö vuosina 1919—1921 luovuttaa valtiolle tuotantonsa, korkeintaan 3 miljoonaa kg. vuosittain ja voi siten suorittaa sokerijuurikkaan viljelijöille juurikkaista hinnan, joka vuoden 1919 sadolle on määrätty 50 peniksi kg., ja sopimusaikana kuolettaa tehtaansa rakennuskustannukset.

4.

Kulutustavarain säännöstelyn tulokset ja arvostelua.

Onko tämä elintarvesäännöstelyn päämäärä saavutettu? Onko elintarpeet saatu tasaisesti jakautumaan ja onko hinnat saatu pysymään kohtuullisina? Tosiasia on, että Suomen kansa, joskin kovia kärsien, on sentään säilynyt hengissä. Oman maan sadon varassa se on pääasiassa tapahtunut, sillä tuontihan, joka ennen normaali-vuosina lähenteli 400 milj. kiloa, oli vuonna 1917 vain noin 40 milj. kiloa eli noin 10 % normaalituonnista ja vuoden 1918 tuontihan supistui jotenkin ± 0 ollen 10 milj. kiloa. Mutta hallituksen toimesta voitiin kulutuskeskuksien korttieläjille pula-ajan ollessa kireimmillään vuoden 1918 loppupuolella — kapinan aikana olivat asiat vielä huonommalla kannalla ei-kapinoitsijoihin nähden — hankkia niin vähäiset määrät elintarpeita, että jos yksinomaan niiden varassa olisi ollut toimeentuleminen, olisi seurauksena ollut ehdoton nälkäkuolema. On laskettu henkilön välttämättömään ravitsemiseen tarvittavan noin 3,000 ravintoyksikköä (kaloria) vuorokaudessa, mutta useamman kuukauden ajalla voivat elintarvelautakunnat luovuttaa kuluttajille väestökeskuksissa laadultaan enemmän tai vähemmän vajakelpoisia elintarpeita keskimäärin noin 600 kalorian arvosta päivässä; monilla paikkakunnilla jaettiin alle senkin määrän. *Viljaa*, jonka korttiannoksen suuruus on vaihdellut säännöstelyaikana

4 $\frac{1}{2}$ —10 kg kuukaudessa, on v. 1917—18 aikana kyetty jakamaan useampina kuukausina peräkkäin noin 50—52 % laadultaan kelvottomana kaurajauhona, josta ainakin neljännes on täytynyt ennen leipomista seuloa pois; *sokerin* tuonti väheni normaalista 45 milj. kilon määrästä v. 1917 23 milj. kiloon ja v. 1918 3,4 milj. kiloon, joten keskimääräinen jakelu kuukautta ja henkeä kohti aleni, oltuaan ennen sotaa noin 1,250 kg. vuonna 1916 580 gr., vuonna 1917 520 gr. ja vuonna 1918 110 gr. *Lihaa* on siviiliväestön tarpeisiin jaettu vuonna 1917 12,4 milj. kg. ja vuonna 1918 toukokuusta vuoden loppuun 4,1 milj. kg. eli vuonna 1917 lähes 1 kg. henkeä kohti ja vuonna 1918 noin 400 gr. puolen vuoden ajalla. *Voita* jaettiin 9 kuukauden aikana suuremmissa kaupungeissa vuonna 1918 noin 400 gr. henkeä kohti. *Maitoa* ovat ainoastaan sairaat ja pikkulapset kaupungeissa saaneet, muut eivät juuri ollenkaan.

Itsestään selvä asia näinollen on, että kuluttajien hengissäpysyminen valtion luovuttamilla määrillä on ollut sula mahdottomuus. Puuttuva määrä elintarpeita on ollut hankittava *salakaupassa*, joka tarkkailusta huolimatta on vilkastumistaan vilkastunut, luoden erikoisen salakauppasäädyn, jolla on edustajia yhteiskunnan kaikissa kerroksissa. Tuskinpa paljoakaan erehdytään väitettäessä, että kulutustarpeesta pulakauden ollessa tiukimmillään kesästä 1918 kevätpuoleen 1919 *salakauppa* on tyydyttänyt lähes kaksikolmasosaa. Ruotsissa lienee salakaupan osuus vaihdellut 40—50 % ja itse järjestelyjen mallimaassa Saksassa arvioivat asiantuntijat tätä tietä tyydytetyn noin 35—40 % kulutuksesta. Silmiä ei voitane ummistaa siltä tosiasialta, että salakauppa vuodesta 1917 lähtien on meillä kasvamistaan kasvanut, tullen lopulta — kuten voissa ja lihassa — jotenkin julkiseksi. Kaukana totuudesta ei liene liioin sekään oletamus, että kutakuinkin jokainen kuluttaja hädän pakoittamana on nauttinut näitä kielletyn puun hedelmiä.

Suoranaisena seurauksena tästä laajasta salakaupasta on ollut elinkustannusten suhteeton nousu. Hintatason nousu maassamme arvioidaan normaaliseen verrattuna vuoden 1918 lopulla ainakin kahdeksan-á kymmenkertaiseksi.*) Vertailun vuoksi mainittakoon, että elintason nousu on laskettu normaaliin verrattuna Englannissa kaksi ja puoli kertaiseksi, Saksassa kolminkertaiseksi, Tanskassa jotenkin kolminkertaiseksi, Ruotsissa lähes nelinkertaiseksi ja Sveitsissä noin kaksi ja puolikertaiseksi. Tästä vertailusta selviää, että hintataso maassamme on hallituksen ponnisteluista huolimatta noussut suhteettomasti muihin maihin verrattuna. Meillä ei siis ole onnistuttu riittävässä määrässä järjestelytoimenpiteillä ehkäisemään kulutustavarain kohtuutonta hinnannousua.

Syyt siihen, että hallituksen yritykset kulutuksen säännöstelyssä ja hintatason kohtuullisena pitämisessä ovat vähemmässä määrässä onnistuneet, ovat monet. Aikaisemmin jo mainittiin pääsyynä venäläisen senaatin vahingolliset toimenpiteet, joista oli seurauksena elintarveasiain joutuminen auttamattomaan umpikujaan. Eivät niitä enää jälkeentulleet tarmokkaatkaan elintarvepäälliköt voineet auttaa tästä umpikujasta. Vallankumouksen jälkeen, huhtikuusta v. 1917, ovat elintarveasiain ohjaket olleet 8 elintarvepäällikön käsissä, onpa moniaita viikkoja — lukuunottamatta kapinakuukausia — mennyt niinkin, ettei elintarveasioilla ole ollut minkäänlaista johtoa. Selvää näinollen on, että johdonmukaista elintarveohjelmaakaan ei liioin ole voinut olla olemassa, vielä vähemmän sitä on voitu toteuttaa. Kuvaavaa tälle hapa-roimiselle on, että itse elintarvejärjestelyjen ylin orgaani on vajaan 20 kuukauden aikana toiminut useamman nimisenä: aluksi Kamaritoimituskunnan elintarveosastona, sittemmin Elintarvehallituksena, vähän myöhem-

*) Teollisuushallituksen kokoamaa, elinkustannuksia esittävää indeksilukua ei ole viime vuosilta julkaistu.

min Elintarvetoimituskuntana ja nykyisin Elintarve-
ministeriönä. Sangen monia henkilövaihteluja, riippuen
puoluenäkökohdistakin, on myös alemmissa järjestely-
elimissä, läänien elintarvetoimistoissa ja elintarvelauta-
kunnissa tapahtunut, joten yhtenäistä ja kehitettyä toi-
mintaa, joka on hyvien tulosten saavuttamisen ensimmäi-
nen ehto, ei niissäkään ole voitu saavuttaa. Yhteistä
ylempien elintarveviranomaisten toiminnalle on ollut se,
että ne eivät ole saaneet selviä toimirajoja eri elintarve-
viranomaisten kesken ja että ne eivät ole voineet saada
mukaan maan osuustoiminnallisia ja kaupallisia voimia
hoitamaan elintarvehankintaa ja jakelua, vaan ovat
itse lähteneet kokeilemaan näillä aloilla aiheuttaen asian-
tuntemusta vailla, joskin hyvässä mielessä tehdyillä kau-
poillaan maalle monien kymmenien miljoonien markkojen
tappioita. Tulos olisi ollut kieltämättä parempi, jos halli-
tusviranomaiset olisivat pysyneet säännöstely- ja kontrol-
litehtävissä ja ne todellakin hoitaneet, ja antaneet luotet-
tavien kaupallisten voimien hoitaa valvonnan alaisina
kaupalliset tehtävät. Tällaisella järjestelyllähän esim.
Tanska on saavuttanut sen kadehdittavan aseman, että
sen elintarveasiat ovat erinomaisin tuloksin ja tappioitta
tulleet hoidetuiksi. Sivumennen haluan vain mainita, ku-
ten Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan vuosikerto-
muksissa on viittailtu, ettei esim. S. O. K. ole sodan-
aikana useimmissa tapauksissa saanut tuoda maahan vält-
tämättömiä elintarpeita ja kulutustavaroita, joita se edul-
lisilla hinnoilla olisi voinut hankkia. Jossain määrin
enemmän myötätuntoa ovat osuuskaupat saaneet osak-
seen paikallisilta elintarvelautakunnilta, jotka niille ovat
uskoneet säännöstelyn alaisten tavarain jakotoimituksia.
Kuluttavalla yleisöllä, tuottajilla, teollisuudenharjoit-
tajilla, tukku- ja vähittäiskauppiaille, puhumattakaan
sota-ajan keinottelijoista on osaltaan myöskin syynsä
siihen, ettei meillä elintarvejärjestelyissä ole päästy pa-
rempiin tuloksiin. Lainrikkominen on ollut aivan

yleistä kaikissa yhteiskuntaluokissa ja lain kunnioitus on elintarveasiain johdosta hävinnyt laajoissa piireissä siihen määrin, ettei elintarverikoksia ollenkaan pidetä varsinaisina rikoksina. Tällä elintarvejärjestelyistä aiheutuneella demoraliserauksella on mitä vahingollisin haitta maan oikeushoidolle vastaisuudessa.

Edellytykset kulutustavarain vastaiselle säännöstelylle ovat siis verrattain huonot. Kaikissa piireissä toivotaan niistä päästävän mitä pikemmin sitä parempi. Kuluttajienkin kannalta, joiden etujen nimessä näihin säännöstelyihin on ryhdytty, olisi edullisinta päästä niistä. Asianlaita on nimittäin niin, että elintarvepolitiikassa nykyisin ei tunnu seurattavan säännöstelyn tarkoitusta pitää välttämättömien elintarpeiden hinnat kohtuullisina. Elintarveorganit perivät tärkeistä elintarpeista hintoja, jotka tuntuvasti kallistavat elinkustannuksia. Esimerkkien sarjasta, joka voisi olla sangen pitkä, mainittakoon vain muutamia tyypillisimpiä. Viljasta, rukiista, ohrasta, ruisjauhosta, vehnästä j. n. e., jota kuluvan vuoden aikana on maahan saapunut, on määrätty perittäväksi ylihintoja useampiakin kymmeniä penniä kilolta. Sokerista on jo samoin peritty veroa päälle kymmenen miljoonaa markkaa. Sakariinista on kuluttajien ylimääräinen vero, paitsi kallista tullia, ollut noin 5 milj. markkaa j. n. e. Nämä kuluttajien verotukset tekevät useampia kymmeniä milj. markkoja.*) Läheisenä esimerkkinä mainittakoon pääkaupungin elintarvelautakunta, joka yleensä on koettanut toimia kuluttajien etujen mukaisesti. Se on alkuvuoden viljajaossa poikennut tästä periaatteestaan. Viljasta, joka sille itselleen on tullut maksamaan hiukan yli parin markan kilo, on se veloittanut kuluttajia 3: 50 kilolta, vuoden alusta huhtikuun 17 päivään ja sen jälkeen 3 markkaa kilolta.

*) Asetuskokoelmassa 17/4 1919 julaistun valtakunnan tulo- ja menoarvion mukaan on hallitus oikeutettu kantamaan vehnäjauhosta ja sokerista (siis ei muista viljalajeista ja elintarpeista) ylimääräistä veroa 70,000,000 mk.

Sen kantama vero on ollut lähes 1 markka kilolta. Pääkaupungin kulutuksen ollessa noin 240,000 kiloa viikossa, on elintarvelautakunta kuluneiden 23 viikon aikana verottanut kuluttajia noin 5 milj. markalla yksin leivässä. Monissa muissa tavaroissa on harjoitettu samantyyppistä ylihintapolitiikkaa. Muidenkin elintarvelautakuntien toiminnassa on — poikkeuksia ehkä voi löytää — havaittavissa samantyyppistä menettelyä.

Puolustukseksi ei riitä se väite, että nämä elintarveorganit, korvatakseen aikaisempia suuria tappioita, jotka ovat aiheutuneet suureksi osaksi kevytmielisistä ja epäonnistuneista kaupoista tai suoranaistista laiminlyönneistä, ovat pakoitettut toisilla tavaroilla ottamaan ylihintaa. Tuottajille annetun viljan minimihinnan takausta, mikä raskas velvollisuus tietenkin on täytettävä, ei myöskään voida ajatella perittäväksi tällä tavalla. Mikäli tämä ylihinnanotto on käsitettävä *verotuksen* luontoisena ei siihenkään elintarveorganeilla ole oikeutta, koska perustuslakiemme mukaan Eduskunta sellaisista päättää. *Verotuspoliittisena* tämä toimenpide ei ole puolustettavissa, koska tällöin köyhempi väestö etupäässä joutuu veron maksamaan ja uudenaikainen veroituspolitiikkahan, jota meilläkin pyritään noudattamaan, siirtää verorasitukset kärsittäväksi varallisuuden mukaan. *Elintarvehoidollisessa* suhteessa ei tätä menettelyä voida liioin puolustaa, koska rasitus joutuu etupäässä köyhemmän väestönosan kannettavaksi, toisen osan ja juuri paremmissa varoissa olevien omavaraistalouksien jäsenten, joita maassamme on lähes puolet, jäädessä tästä veroituksesta vallan vapaiksi. Päinvastoin muissa, kehittyneemmissä maissa, joissa leivän hinta muutenkin on vain kolmannes tai neljännes meikäläisistä hinnoista, annetaan köyhemmälle väestölle erikoiset hinnanalennusleipäkortit.*)

*) Elintarveministeriönkin puolesta on nyttemmin elintarvelautakuntia kielletty ottamasta ylihintaa tavaroilla. Toivottava olisi, että ne näitä ohjeita seuraisivat.

Kun elintarvejärjestelyissä nyt on jouduttu tälle asteelle ja kun kokemus kulutuksen järjestelyn tuloksista on vienyt pikemminkin kielteiseen tulokseen, on vakavasti epäiltävissä, onko näillä järjestelytoimenpiteillä enää suuriakaan mahdollisuuksia.

5.

Kulutustavarain vastaiset hankintamahdollisuudet.

Jotta voitaisiin saada selville, mitä mahdollisuuksia ja tarpeellisuusedellytyksiä kulutustavarain säännöstellyllä nyt rauhan oloihin siirryttäessä on, on tarkastettava yleisten liikenneolojen ja kauppapoliittista kehitystä ulkomailla ja taloudellisia pyrkimyksiä kotimaassa, joista seikoista järjestelyt suurimmalta osaltaan riippuvat. Yleiset liikenneolot ovat nyt maailmansodan tosiasiallisesti päätyttyä yleiseen aselepoon — ja kuten toivotaan yleiseen maailmanrauhaan — jatkuvasti parantuneet. Tonnistopula ei ole ollut niin tiukka kuin mitä aikaisemmin edellytettiin. Maailman yhteenlaskettu laivojen kantavuus eli tonaasi oli ennen sotaa yhteensä noin 44,000,000 tonnia. Upotussodan kautta on siitä menetetty noin 15,000,000 tonnia ja rakennettu uusia noin 11,000,000 tonnia. Vähennys siis tekee yhteensä noin 4,000,000 tonnia, minkä rakentamiseen ei enää tarvita kuin 6 kuukautta. Olosuhteet laivarahtauksiin nähden paranevat viikko viikolta ja rahtimaksut samoinkuin vakuutusmaksutkin ovat jatkuvasti laskeutuneet. Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että verrattain lyhyen ajan kuluttua maailman kauppalaivasto on tonnimäärältään suurempi kuin ennen upotussotaa, joskaan ei laadultaan aivan entisen veroinen. Nyt jo voidaan esteittä saada rahdatuksi ne tavaramäärät, jotka Suomi tarvitsee. Ne kontrollitoimenpiteet, joihin sotaikäyvien valtaryhmien puolelta

aikoinaan ryhdyttiin puolueettomien valtakuntien kaupankäyntiin nähden, ovat suuremmalta osaltaan tulleet peruutetuiksi. Maailmanrauhan allekirjoittaminen itsessään muuten jo merkitsee sitä, että merien vapaus ja pienempien valtakuntien holhous, jota liittovallat ovat koko maailmansodan ajan harjoittaneet, lakkaa. Lisäksi ovat nuo maallemme epäedulliset (arvokkaalla puutavaramme ei ole mitään vaihtoarvoa, mutta kyllä hapankaalilla ja juurikkailla!) vastikevaihtosopimukset eli kompensatiosopimukset, jotka sodan aikana oltiin pakoitettuja allekirjoittamaan, tehty mitättömiksi eikä siis ole enää sitäkään syytä estämässä vapaata tavaravaihtoa eri maiden välillä. Tosiasia siis on, että *ulkovaltojen puolelta ei enää ole olemassa esteitä siihen, että Suomen kaupalliikheet hoitavat tavarain hankintaa maahan, ja että liiketoiminnalla on samat edellytykset nykyisin hoitaa hankintaa kuin valtiollakin ja sen orgaaneilla.* Joku viikko sitten suositteli Mr. Hoover, Amerikan elintarvekontrollööri, Suomen lähettiläälle Parisissa erinäisistä syistä juuri sitä menettelytapaa, että Suomen hallitus siirtäisi elintarpeiden hankinnan kaupalliikkeiden hoidettavaksi.

Elintarpeiden ja kulutustavarain saantimahdollisuudet, mikäli ne riippuvat maailman tuotannon ylijäämästä, ovat nykyisin erinomaisen edulliset. Kaikissa varsinaisissa tuotantomaisissa — Venäjää lukuunottamatta — on tuotantoa maailmansodan alusta lähtien koetettu saada edistymään. Meillä meneteltiin aina vuoteen 1918 saakka miltei päinvastaiseen suuntaan, kuten edellä esitettiin. Seuraukset tästä tuotannon elvyttämisestä ovatkin olleet suurenmoiset: viljassa esim. on maailman viljelysala lisääntynyt arviolaskelmien mukaan v. 1906—10 verrattuna noin 12 %. Mainittuna 5-vuotiskautenahan maailman yhteenlaskettu vehnä-, ruis-, kaura- ja ohrapeltoala oli 219,209,000 ha ja nykyisin on se noin 245,514,000 ha. Tässä valossa voimme hyvin ymmärtää Yhdysvaltojen, Kanadan, Argentinan y. m. jättiläistuottajien rekordi-

sadot vv. 1916, 1917 ja 1918. Kun kulutusmaatkin ovat viljelmiään lisänneet ja näin vähentäneet tuontitarpeen määrää, ja kun nyt lisäksi kaukaisempien maiden, Kiinan, Australian ynnä Uuden-Seelannin sotavuosien varastot pääsevät maailmanmarkkinoille, tulevat käytettävissä olevat määrät olemaan suuremmat kuin kulutukseen tarvitaan. Venäjänkään maanviljelys- ja karjatalousolot, mikäli Venäjän keskusliikkeen johtajan Bergenheimin joku aika sitten allekirjoittaneelle antama lausunto pitää paikkansa, eivät ole niin huonolla kannalla kuin luullaan. M. m. mainitsi hän karjakannan nykyisin Venäjällä olevan 3 kertaa suuremman kuin ennen sodan alkua. Kuljetusolot siellä sensijaan ovat vallan rappiolla, joten Pietari, Moskova ja muut suurkaupungit ovat nälkäkuoleman partaalla, vaikkapa rauhanolot ja järjestys siellä palaisi. — Maailmankauppaa johtavissa piireissä onkin alettu puhua yleisestä viljatulvasta edellyttäen sääsuhteitten pysyvän edelleen suotuisina. Seurauksena tästä luonnollisestikin tulee olemaan hintojen aleneminen, joka jo on havaittavissa vallankin myöhempisiin hankintoihin nähden.

Arvosteltaessa maailman viljamarkkinain tilaa on kuitenkin pidettävä mielessä, että varsin suuret viljamäärät ovat liittoutuneiden maiden, vallankin Yhdysvaltojen hallituksen käsissä ja että näillä on erikoisen suuret edut kysymyksessä nyt kun maailman viljamarkkinoilta näihin saakka syrjässäolleet tuotantomaat pääsevät lähettämään halpahintaiset varastonsa ja tuotantonsa markkinoille. Tuoreena esimerkkinä viimeainnittujen hintojen halpuudesta mainittakoon erään Argentinan suurmyllyn viimeviikkoinen priima vehnäjuhotarjous hintaan 1: 20—1: 40 kilolta vapaasti Suomessa heti laivauksella. Hallituksen hoitaessa monopolituontia maamme tuskin voitaneen erinäisistä syistä päästä näitä edullisia tarjouksia käyttämään hyväksi, mikä sitävästoin on mahdollista, jos tuontiliikkeet saavat hankintaa

hoitaa. Mikäänhän ei estä viljaa sitten, tavaran saavuttua maahan, jakamasta sitä korttijärjestelmän mukaan kuluttajille — jos korttijärjestelmä vielä pidetään voimassa. — Erikoisen suuret ovat maailman *vehnävarastot* nykyisin, sitä on enemmän kuin paljon Yhdysvaltojen, Kanadan, Australian ynnä Uuden Seelannin, Intian, Mesopotamian ja Argentinan vienti- ja kauppakeskuksissa lähetysvalmiina. *Ruista* on riittämiin Pohjois-Amerikassa. Rehuviljaa — maissia ja kauraa — samaten Argentinassa, Etelä-Afrikassa ja Pohjois-Amerikassa. Huomattavia ja riittäviä *riisisadon* ylijäämiä on Etu- ja Taka-Intiassa ja Jaavan saarella. *Lihan puutetta* ei tarvitse pelätä päättäen koko maailman käsittävistä varastoraporteista; jäädytetyn lihan kuljetukseen soveltuvaa tonnistoa sensijaan on vaikeampi toistaiseksi saada. *Eläinrasvoja* on riittävästi tarjolla sekä sotavuosien vanhempaa säästöä että tuoretta. *Kasvirasvoja* sensijaan on toistaiseksi niukemmalta maailmanmarkkinoilla; pula on ohimenevää laatua. Suomen *väkirehuntarve* on kuta-kuinkin jo saatu tyydytetyksi. Kun Europan tärkeimmissä *sokerituotantomaissa* Saksassa ja Venäjällä sokerijuurikkaan viljelys on huomattavasti vähentynyt, jää maailman sokerituotanto normaalista jonkun verran pienemmäksi. Troopillisen ilmanalan maissa on sensijaan sokeriruo'on viljelysala jonkun verran lisääntynyt. Kulutuksen tarve, kun sokeria ei enää tarvita räjähdysaineteollisuuteen, voidaan kutakuinkin tyydyttää. *Kahvia, teetä, kaakaota* sekä *mausteita* on tuotantomaista saatavissa yllin kyllin, koska sotavuosien säästöt ovat suuret ja tuotanto normaalin. *Hedelmämarkkinoilla* on tilanne uuden sadon valmistumiseen ensi syksyyn saakka tiukka. *Yleensä on elintarpeita maailman kulutusta varten riittävästi, eikä niiden jatkuva rahtaus enää tuota voittamattomia esteitä.*

Kivihiiltä lukuunottamatta on yleensä *kaikkia teollisuuden raaka-aineita* riittävässä määrässä tarjolla. Kivi-

hiilen tiukkuus Europan markkinoilla johtuu osaksi kivihiilikaivostyöselkkauksista Englannissa ja siitä, ettei Ranskan ja Saksan välisiä rajariitoja kivihiilialueista ole saatu päättymään rauhan allekirjoitukseen, joten kaivosteollisuus ei ole päässyt varmalle pohjalle. *Valmiita teollisuustuotteita ja kaikenlaisia kulutustavaroita*, kunnollisia laadultaan ja hinnoiltaan halpoja — verraten meidän huonolaatuisiin ja ylettömän kallishintaisiin tavaroihin — tarjotaan riittävässä määrässä.

Tuonti ei kuitenkaan voi vielä voimassaolevan yleisen tuontikiellon ja valuuttajärjestelyn vuoksi alkaa, vaikka maassa, kuten kaikki tiedämme ja taloudessamme tunnemme, on vielä tiukkaa puutetta kaikenlaisista kulutus- ja tarvetavaroista.

6.

Kulutustavarain tuontia estävät järjestelyt.

Vaikka, kuten edellä jo tuli selvitetyn, olosuhteet ulkomailla nykyisin jo ovat sellaiset, että elintarpeiden ja muiden kulutustavarain hankinta maahamme on täysin mahdollista ja vaikka maassamme nykyisin lähes 5-vuotisen eristetyn tilan johdosta kaikki aikaisemmat varastot ovat kulutetut ja yleinen puute on olemassa kulutustavaroista, ei useimpien tavarain tuontia läheskään ole sallittu. Tavarain maahantuonti on säännöstelty *lisenssi-järjestelmän* ja *valuuttajärjestelmän* kautta. Hallitus pyrkii näillä tuonnin ja valuutan säännöstelyillä siihen, että maan *maksubilanssi* (kauppbilanssi) saataisiin aktiiviseksi, saataisiin osoittamaan tulojen ylijäämää ja muodostuisi sellaiseksi, että maan vienti olisi tuontia suurempi, jolloin tuonti maksettaisiin viennillä. Koettaessaan säästää maan vähiä ulkolaisia valuuttoja tärkeimpien tavarain maksuun, pyrkii valuuttasäännöstely lisäksi siihen, että Suomen markan kurssi ulkomailla nou-

sisi ja pysyisi mahdollisimman korkeana. Kun maan vienti on ollut aivan lamassa ja vasta nyt alkaa osoittaa elpymisen oireita, olisi seurauksena täysin vapaasta tuonnista sen suunnaton nousu, maan luoton horjuminen ja raha-arvon aleneminen ulkomailla, ehkäpä täydellinen taloudellinen romahduskin. Näitä vaaroja tahdotaan välttää tuonnin ja valuutan järjestelyn avulla. Maahan sallitaan tuoda vain sellaisia tavaroita, ja ne määrät, joita kipeimmin tarvitaan.

Nämä syyt tuntuvat ensi katsannolta kylläkin vakuuttavilta. Kokemus meillä ja muualla on kuitenkin osoittanut, etteivät tuonnin ja valuutan säännöstelyt vastaa tarkoitustaan.

Jo normaaliaikoina — alkaen vuodesta 1860 — on kauppabilanssimme ollut jatkuvasti passiivinen. Tuontimme on ollut joka vuosi vientiä suurempi. Jos tämä bilanssiteoria olisi pitänyt paikkansa, olisi maamme vähintään joka neljäs vuosi pitänyt tehdä vararikko. Sitä ne kaikkeksi onneksi kuitenkaan eivät tee. Sillä tuonnin ja viennin välinen ero tulee ansaituksi muuta tietä suomalaisten laivojen ulkomaan rahtauksilla, läpikulkukaupan voitolla, siirtolaisten rahalähetyksillä j. n. e. Jo 1700-luvulta on eri maissa koetettu noudattaa selitetyn kauppabilanssiteorian (merkantilismin) mukaisia menettelytapoja, mutta tuloksetta. Kaikkien merkitsevimpien maiden kauppabilanssit ovat edelleen passiivisia, tuonti vientiä suurempi.

Kauppabilanssimme on sodan johdosta luonnollisista syistä muodostunut näennäisesti epäedullisemmaksi kuin normaalioloissa. Viisivuotiskautena 1909—1913 oli vientimme keskimäärin vuosittain vain 322,3 milj. markkaa ja tuontimme 432,2 milj. markkaa, siis tuonti 25,4 % vientiä suurempi. Sotavuosina 1914—1918 oli tuontimme 578,5 milj. markkaa ja vientimme 318,9 milj. markkaa vuodessa, siis tuontimme 44,8 % suurempi kuin vienti. Arvosteltaessa tuonnin ja viennin välistä suhdetta sota-

vuosina on pidettävä mielessä, että pääasiallisin vientiteollisuutemme saha- ja puutavarateollisuus sekä paperi- ja puuvanuteollisuus ovat saaneet valmistaa tavaraa varastoihin vietäväksi maasta vasta rauhanolojen palatua, ja tämä seikka huomioonotettuna ei kauppabilanssimme ole sodan ajalta sanottavasti normaalista epäedullisempi.

7.

Tuonnin säännöstely ja sen arvostelua.

Varsin mielenkiintoista muuten on todeta, ettei sinäkään aikana, jolloin tuontiamme on koetettu lisenssijärjestelmän avulla säännöstellä, ole päästy säännöstelyn tarkoitamiin tuloksiin. Mainittakoon vain vuoden 1919 ensimmäisen neljänneksen lisenssimyönnytykset, jotka edustavat 532,9 milj. markan tuontia; vuoden 1913 koko vuoden tuonnin tehdessä vain 495,4 milj. markkaa.

Kun tulevan vuoden ensimmäisen neljänneksen yli 500 milj. markan tuontia vastaamassa oli saman ajan vienti 90 milj. markkaa, olemme siis tuonnin säännöstelyaikana entistä nopeammassa tahdissa lähentymässä romahdusta, jos tämän säännöstelyn tueksi esitetyt perustelut pitävät paikkansa.

Tuonnin summat vaikuttavat erikoisen korkeilta nykyään sen takia, ettei meillä ole toisella puolen sanottavaa vientiä, joten yleinen hintojen kallistuminen esiintyy tilastoissa vain tuonnin rasituksena. Kun vienti saadaan käyntiin, tulee se vientitavaroiden nousseiden hintojen samoin kuin ulkomaisen valuutan korkean kurssin vuoksi vastaavassa määrässä tasaamaan kauppabilanssiamme. Tuonnin vapauttaminen on myöskin omansa elvyttämään transitoliikennettä — sittenkuin tällaiselle liikenteelle on mahdollisuuksia olemassa — mikä liikenne myöskin korjaa maksubilanssiamme.

Siksi kunnes vientimme saadaan käyntiin, on tuonnin turvaamiseksi käytettävä ulkomaista luottoa. Kun maamme taloudellinen asema on epäilemättä vakava ja ainakin vakavampi kuin monen muun suuremman valtakunnan, on meillä täysi syy olettaa, että luottokysymys saadaan tyydyttävästi järjestymään tarpeellisen tuonnin ylläpitämiseksi.

Mutta paitsi sitä, ettei lisenssijärjestelmällä, kuten edellä on osotettu, saavuteta sitä tulosta, johon sen avulla pyritään, johtuu siitä elintarvesäännöstelyn ja kansantaloudelliselta kannalta katsoen epäedullinen seuraus, se näet kallistaa elintasoja.

Kun jollekulle tavarantoimijalle myönnetään tuontilisenssi jonkun tavarantoimijan maahantuontia varten, saavuttaa tämä samalla eräänlaisen monopoliaseman. Tietäen, että saman tavaralajin maahantuonti on rajoitettu, ei hänen tarvitse, niinkuin vapaan kilpailun vallitessa on välttämätöntä, laskea, minkä hinnan hän korkeintaan voi tavarasta maksaa. Tällä seikalla on nykyisten alenevien noteerausten aikana maailmanmarkkinoilla sangen suuri merkitys.

Lisenssijärjestelmän tuottamana epäkohtana on myöskin merkittävä se seikka, että se suosii ennenkaikkea keinovaltuutettuja vakavia liikeperiaatteita noudattavien tuontiliikkeiden kustannuksella. Vakavarainen liike ottaa selvän todellisesta tavarantarpeesta sekä edullisimmasta tarjouksesta ja anoo sitten tuontilupaa. Keinovaltuutettu liike sitävastoin kiirehtii anomaan summamutikassa lisensoijia suurille määrille mitä erilaisimpia tavaroita, koska on havainnut, ettei se täten häviä muuta kuin anomusmaksut, sillä lisenssi ei velvoita ostamaan ja maahan tavarantoimijan tuomaan. Näin on usein jo myönnetty lisensoijia sellaiselle tavaramäärälle, minkä katsotaan vastaavan maan tarvetta, kun vakavien liikeperiaatteiden mukaan toimivan liikkeen lisenssianomus ehtii käsittelyalaiseksi. Eräs liike ilmoitti hankkivansa tuontiluvalla

teetä maahan 2 vuoden tarpeeksi ja toinen puhtaasti sota-ajan keinotteluliike lienee saanut tuontiluvan monelle milj. kg. riisiä, ja kymmenille milj. kg. sokeria joita se ei todennäköisesti kykene tuomaan maahan estäen täten toimikykyisten liikkeiden riisin ja sokerin hankinnan. Meitä lähellä olevana ja kuvaavana esimerkkinä mainittakoon, että S. O. K:n tämän vuoden alusta toukokuun puoliväliin mennessä anomista 160:sta tuontiluvasta on hyväksytty kaikkiaan vain 96, ja kuitenkin on S. O. K. hakenut lisenssejä liikkeensä laatuun ja laajuuteen katsoen sangen kohtuullisessa määrässä ja varmojen ennakovalmistelujen (oston, maksun, rahtisopimuksen) jälkeen.

Tuonnin järjestelyn tarkoituksena on estää vähemmän tärkeiden tavarain maahantuontia. Kuinka on ymmärrettävissä se seikka, että järjestelyn voimassaoloaikana maahan tuodaan parinkymmenen miljoonan markan edestä tarpeetonta tavaraa, hapankaalia ja muita vihanneksia, joilla ei ole kalliiseen hintaansa verraten juuri mitään ravintoarvoa?

Tekisipä melkein mieli väittää, että tuontilisenssijärjestelmä suosii keinottelua päättäen esim. kahvilisensseistä kuluvana vuonna. Vuoden alussa myönnetään eräälle ulkomaalaiselle sota-ajan liikemiehelle tuontilupa kahvimäärälle, joka vastasi Suomen 4 kuukauden kulutusta, hintaan 28—30 markkaa kilo. Arvellaan tuon ulkolaisen liikemiehen ansainneen tällä kahvikaupalla 12 milj. markkaa. S. O. K. ei tätä parttiaa katsonut voidensa ostaa ulkomaalta kaupan keinotteluluontoisuuden vuoksi. Myöhemmin anoo S. O. K. vaatimattomille ja halpahintaisille kahvimäärille tuontilupia, ne hyljätään. Vähän jälkeinpäin myöntää lisenssikanslia lisenssin 18,000 säkille kahvia eräälle villatehtailijalle, joka ei ole aikaisemmin ollenkaan harjoittanut kahvikauppaa. Saman parttian olisi S. O. K:kin voinut ostaa, mutta hinnan kalleuden vuoksi se sen hylkäsi, koska S. O. K:lla oli ostet-

tuna Englannissa lähetysvalmiina halvempaa ja parempaa kahvia. Villatehtailija möi kahvin eräälle tuontiyhtymälle, se vuorostaan tukkuliikkeille ja nämä vähittäiskauppiaille. Siis viranomaisten tietien ja suostumuksella saatiin harjoittaa *ketjukauppaa* tällä kahvilla. Tämän kahviparttian maahantuontihinnan kalleus maksoi Suomelle noin 3 milj. markkaa puhumattakaan ketjukaupan kuluttajille aiheuttamasta hinnannoususta. Jos S. O. K. olisi saanut tuoda kahvinsa, olisi se ne myynyt kohtuulliseen hintaan suoraan osuuskaupoille. Vakavaa huomiota on myöskin kiinnitettävä niihin tapauksiin että nuorille ja suoranaista humbugia harjoittaville, *ulkolaisen* pääoman tuloissa toimiville liikkeille myönnetään kymmenien milj. mk arvosta riisin, sokerin, teen j. n. e. tuontilupia. Todennäköisesti nämä tavaramäärät eivät koskaan saavu maahan, joka tällaisten liikeyritysten johdosta myöhemmin saa ehkä hyvinkin epäedullisilla ehdoilla hankkia tarpeessa. Samanlaista epäjohtomukaista menettelyä on ollut havaittavissa muissakin tavaroissa, hedelmissä, marmelaadissa j. n. e. Eräs liike haki maaliskuun 21 päivänä lisenssiä suurehkolle määrälle makaroonia, ja myönnettiin lisenssi huhtikuun 25 päivänä. Tällä välin oli hinta noussut 21 shillinkiä 50 kilolta. Viivytytys — lisenssianomuksien käsittely muuten kestää monia viikkoja — tuli sangen kalliiksi.

Maan yleisten etujen mukaista on, että tuontiasioita järjestettäessä *kotimaisen teollisuuden edut* otetaan huomioon. Tämä voi kuitenkin tapahtua ainoastaan sillä ehdolla, että kotimainen teollisuus ei käytä tätä ja tullisuojelusturvaa väärin kuluttajien vahingoksi, vaan että se tarpeellisella joustavuudella säännöstelee myyntihintansa ja tyytyy kohtuulliseen tuotantopalkkioon. Jos siis kotimaisen teollisuuden tuotteita on riittävästi tarjolla ja niiden hinnat ja laadut ovat kohtuullisia niihin hintoihin ja laatuihin, joilla ulkomailta saataisiin vastavia teollisuuden tuotteita, on selvää, että kuluttajain

edutkaan tällöin, sen mukaan mitä aikaisemmin osuuskauppojen edustajakokouksessa v. 1916 on määritelty, eivät ole ristiriidassa tällaisten ulkomaalla valmistettujen tavarain tuonnin estämisen kanssa. Mutta kun esim. saippuateollisuuttamme, jonka tuotteiden laatu vielä jättää paljon toivomiselle tilaa, edistetään siten — kuten on tapahtunut — että ulkolaista priima tavaraa ei sallita tuoda maahan hintoihin, jotka ovat 2 á 3 kertaa kotimaisten tehtaitten hintoja halvemmat, ei tällaista suoje-luspolitiikkaa enää voida hyväksyä. Samat sanat kotimaisesta caustic-soodasta, jonka hinta on puolet ulkomaalta saatavaa kalliimpi. Kotimaisen teollisuuden liallinen suojeleminen ehkäisee *rakennusteollisuuden* elpymistä niin kauan kun rakennusteollisuuteen tarvittavien aineiden hinnat ovat suhteettoman kalliit. Vertailun vuoksi mainittakoon seuraavat hinnat tavaroista, joille tuontilupia on kielletty: *sementti*, kotimainen 54 mk astia, ulkoa tarjottu 29 mk; *naulat*, kotimaiset 3: 75 kg., ulkoa tarjottu 1: 10 kg.; *rauta*, kotimainen 2: 10, ulkolainen 1: —; *kattopelti* 3: 90, ulkolainen 2: 10; *vernissa*, kotimainen 16: —, ulkolainen 5: 20 j. n. e. Rakennusteollisuuden elvyttäminen on kuitenkin, kun asuntopula on niin kovin kärjistynyt, yksi yhteiskunnan tärkeimmistä tehtävistä. Tämän ovat valtion muut laitokset oivalta- neet, esim. rautatielaitos myöntäessään rakennusaineille väliaikaisia rahtialennuksia.

Viitattu kotimaisen teollisuuden liallinen ja rohkenemme sanoa umpimähkäinen suojeleminen koko- ja puolivalmiiden teollisuustuotteiden tuonnin ehkäisemisellä tuonnin järjestelyn puitteissa estää hintatason ja elinkustannusten alenemista ja voi haitallisesti vaikuttaa *vientiteollisuuteemme* ja sen vastaisiin mahdollisuuksiin. Vientiteollisuuden on kyettävä kilpailemaan ulkomaiden markkinoilla. Ulkomailla ovat elinkustannukset — kuten aikaisemmin osoitettiin — moninverroin meidän elinkustannuksiamme halvemmat. Työpalkat, jotka seu-

raavat kiinteästi elinkustannuksien vaihteluja, ovat ulkomailla halvemmat samoinkuin muutkin tuotantokulut. Vientiteollisuutemme asema kilpailussa on ulkona entisestään huonontunut senkin vuoksi, että Venäjän markkinoilla Suomi itsenäisenä valtakuntana ei enää tule nauttimaan entisiä tullivapauksia ja -alennuksia, jotka kilpailullemme siellä merkitsivät ratkaisevasti.

Kuten alussa jo esitimme ei maan talouselämää ole normaaliaikoinakaan saatu meillä eikä muissa maissa maksubilanssiteorian mukaiselle aktiiviselle eli viennin suuremmuutta osoittavalle kannalle. Poikkeuksellisissa oloissa on se vielä vaikeampaa. Perusedelytys tuonnin säännöstelylle siis puuttuu; kokemus tuonnin säännöstelyajalta maassamme osoittaa sensijaan, ettei säännöstelyn päämäärä ole säännöstelytietä saavutettavissa. *Tuonnin säännöstely nykyisin meillä — kuten kaikki muukin säännöstely estää hintatason halpenemistä, jota maan etu ennen kaikkea nyt vaatii.*

Ulkovaltojen puolelta ei enää vaadita, eikähän puolueettomalta itsenäiseltä maalta voidakaan vaatia, sen tuonti- ja talousasiain sisäistä järjestelyä, ja kompensatiovälipuheet on joku aika sitten tehty mitättömiksi. Näitäkään syitä ei siis enää ole puoltamassa tuonnin järjestelyn ylläpitämistä. Vapaa kauppatoiminta itsessään säännöstelee toimintansa, sen on vuosikymmenien kokemus osoittanut. Eräiltä tahoilta (Oulun kauppakamari) on esitetty sellaista menettelytapaa, että elintarpeiden ja muiden välttämättömyystavaroiden ja teollisuuden raaka-aineiden tuonti julistettaisiin vallan vapaaksi, muille tavaroille annettaisiin harkinnan mukaan tuontilupia ja ylellisyystavarain tuontia ei ollenkaan sallittaisi. Tätä periaatetta on mahdotonta käytännössä noudattaa, sillä käsitteet: jokapäiväinen leipä, välttämätön, tarpeellinen ja ylellisyystavara ovat kovin laajat ja vaikeasti määriteltävissä ja tavaroissa on kaikissa ryhmissä n. s. rajakaisluontoisia paljon. Niiden tulkinta jäisi enemmän tai

vähemmän asianomaisen viraston ja virkamiehen käsityksestä riippuvaksi järjestelyjen kuitenkin vaatiessa täyttä objektiivisuutta (yleispätevyyttä).

8.

Viennin ja vientikaupan säännöstelystä

on tehtävä se huomautus, että säännöstelyt kaikkiin muihin kuin elintarpeisiin nähden ovat nykyisin oikeastaan vain muodollista laatua, joten viennin säännöstely ei tuota esteitä viennin alkamiselle ja jatkumiselle.

9.

Valuuttasäännöstely.

Tuonnin järjestelyselostuksen yhteydessä tuli jo eri kohdissa kosketelluksi valuuttasäännöstelyä. Sen lisäksi, mitä valuuttasäännöstelyn tarkoituksesta edellä selostettiin, on vielä huomautettava, että tällä säännöstelyllä pyritään estämään Suomen markan arvoa joutumasta ulkomaan rahamarkkinoilla äkillisten vaihtelujen alaiseksi kotimaasta päin harjoitetun spekulatiivin (keinottelun) vuoksi.

Valuuttakaupan järjestely on myöskin ollut monien vaiheiden alainen. Valuuttakauppaa on säännöstelty senaatin päätöksellä toukokuun 27 päivältä 1918. Heinäkuun 27 päivänä 1918 hyväksyi Eduskunta n. s. Valuuttalain, jonka huhtikuun 30 päivänä 1919 päättyvän voimassaoloajan Eduskunta äskettäin pitensi kuluvan vuoden marraskuun 1 päivään saakka. Valuuttakaupan ja säännöstelyn selityksiä ja muutoksia on senaatti ja sittemmin Valtioneuvosto antanut: lokakuun 8 päivänä

1918 (obligationien, shekkien ja maksuositusten vientikielto), joulukuun 20 päivänä 1918 (vapautus kurssimääräyksistä valuuttaa ostettaessa), maaliskuun 15 päivänä 1919 (päättös valuuttakaupan harjoittamisesta), maaliskuun 21 päivänä 1919 (kielto tuoda maahan ruplia ja kehoitus jättää maassa olevat Suomen Pankille).

Nyt voimassaolevat rajoitusmääräykset valuuttakaupastamme koskevat kaikenlaatuista ulkomaan valuuttaa ja jokaista toimenpidettä, mikä tarkoittaa tällaisen valuutan ostoa tai myyntiä.

Ainoastaan pankit ovat oikeutetut harjoittamaan ulkomaan valuutan kauppaa, joten kenelläkään ei ole oikeutta ostaa sellaista valuuttaa muualta tai myydä muille kuin pankeille. Yksityispankit eivät kuitenkaan saa ilman Suomen Pankin lupaa ostaa ulkomailla Suomen rahalla ulkomaan valuuttaa.

Pankit saavat vapaasti myydä ulkomaan valuuttaa 5,000 Suomen markan määrään saakka henkeä ja viikkoa kohden, mutta suurempia määriä ainoastaan sellaisten tavaroiden suorituksiksi, joita varten esitetään tuontilisenssi alkuperäisenä tai valuuttakontrollitoimiston antama lupatodistus. Milloin tavaraostoksesta ulkomaalta vaaditaan ennakkosuoritus, voi pankki myydä tätä varten tarpeellisen valuutan edellyttäen, että Valuuttakontrollitoimiston lupatodistus esitetään. Matkakreditiivi, vastaava korkeintaan 20,000 Suomen markan summaa saadaan järjestää, samoin kuin myöskin remissa ulkomaisesta perimistöimituksesta, kuitenkin sillä ehdolla, että yli 5,000 Suomen markan nousevista määristä vaaditaan samat takeet kuin tavallisesta ulkomaan valuutan myynnistä.

Suoritus Suomen markoissa ulkomaalaisen toimimen tai henkilön taikka ulkomailla oleskelevan Suomen kansalaisen tilille suomalaisessa pankissa on sallittu ainoastaan Suomen Pankin erikoisella luvalla, taikka jos maksaja antaa sitoumuksen ja selvityksen siitä, että suoritus

tapahtuu tavarain tuonnin vuoksi syntyneen velan suoritukseksi, taikka saadun luoton maksuksi taikka maasta viedyn tavarain hintasuoritukseksi.

Voimassaolevista määräyksistä johtuu, että Suomen Pankki tosiasiallisesti on saanut monopolin ulkomaisen valuutan kaupan alalla. Sillä kun vienti on vähäinen eikä sanottavampia ulkomaisia lainoja saada ja ainoastaan valtiopankki voi hankkia itselleen ulkomaista valuuttaa myymällä Suomen markkoja, mihin se ei tavallisesti anna lupaa yksityispankeille, voi Suomen Pankki yksinään nykyään myydä ulkomaista valuuttaa, ellei oteta huomioon salakauppaa.

Tarkoituksena tällä monopolilla on silminnähävästi Suomen markan arvon kohottaminen ulkomailla. On laskettu, että estämällä Suomen rahan myyntiä ulkomaille, sen arvo kohoaa. Tästä pyrkimyksestä on luonnollisena seurauksena se toimenpide, johon hallitus onkin jo ryhtynyt kieltäessään ulkomaisilta pankeilta ja liikkeiltä oikeuden vapaasti käyttää suomalaisissa pankeissa olevia markkojaan. Paitsi sitä, että tästä ulkomaiden pankkien saatavien pidättämisestä voi olla seurauksena yleinen tyytymättömyys, selkkaukset ja kustotoimenpiteet eli represalioitkin niiden taholta, mitkä saattavat koitua meille tuhoisiksi, johtuu tästä toimenpiteestä se, että Suomen marka tulee vähemmän halutuksi ulkomailla: sen arvo laskee. Tämän toimenpiteen tulos saattaa siis itse asiassa olla päinvastainen kuin mihin sillä on pyritty.

Tulokset näistä erinomaisella tarmolla lähes vuoden ajan ylläpidetyistä valuuttajärjestelyistä ovat kuitenkin olleet jotenkin huonot. Suomen rahan arvoa ei ulkomaan rahamarkkinoilla ole jaksettu ylläpitää. Kun viennimme koko maailmansodan ajan on ollut lamassa, on tuontimme voinut tapahtua pääasiassa ulkomaisen luoton turvissa. Valuuttamme arvo on näinollen heikentynyt; poliittiset suhteetkin ovat vaikuttaneet siihen hei-

kentävästi. Suuria saatavamääriä Venäjältä vaihdettiin myöskin ulkomaan valuuttaan, jolloin ruplien aiheuttama tappio alensi markan arvoa. Markan ostokyvyn aleneminen kotimaassa ei ole voinut olla tuntumatta ulkomaiden markkanoteerauksissa. Markkamme arvo on jatkuvasti laskenut hallituksen valuuttasäännöstelyistä huolimatta. Varsin kuvaava tässä suhteessa on vertailu Suomen Pankin noteerauksesta, jonka perusteella ulkomaan valuuttaa kuitenkin koko maailmansodan aikana ei ole saatu ostaa vaan huomattavasti kalliimmalla:

	Engl. £	Amer. Doll.	Ruotsin Kr.	Ranskan Fr.	Saksan M.
Normaalikurssi	25: —	5: —	1: 39	1: —	1: 24
1918	30: 50	6: 40	2: —	1: 10	1: 10
	32: 50	6: 90	2: 32	1: 20	1: 20
	42: 60	8: 95	2: 60	1: 65	1: 08
1919	43: —	8: 95	2: 61	1: 65	1: 14
	44: 65	9: 40	2: 64	1: 69	1: 07
	47: 65	10: —	2: 80	1: 79	1: 03
	45: 40	9: 75	2: 57	1: 62	—: 76
	45: 95	9: 80	2: 50	1: 53	—: 74
	50: 10	10: 80	2: 80	1: 69	—: 76
Salakaupassa	68: —	14: 65	3: 32	—	—

Yhtä vähän kuin tuonnin järjestelyllä on valuuttasäännöstelylläkään voitu estää sellaisen tavaran maahantuontia, joka ei olisi ollut aivan ensiluokkaisen välttämätöntä. — Valuuttajärjestelyt ovat johtaneet asialle kannalle, että pankkien kontrolloitavissa oleva valuuttakauppa on luisumistaan luisunut *salakauppaan*, jota tunnottomat ulkolaiset ja kotimaisetkin keinottelijat harjoittavat; ja valtiokin (Elintarveministeriö) on joskus ollut pakotettu valuuttatarvettaan tätä tietä täyttämään.

Vakavan epäilyksen alaiseksi muuten voidaan asettaa, onko valtiollamme mitään keinoja vaikuttaa raharvomme vakiinnuttamiseen ulkomaiden rahamarkki-

noilla. Asema epäilemättä väliaikaisesti paranisi, jos onnistuisimme saamaan tuntuvan ulkomaisen valuuttalainan, jonka järjestämiseksi hallitus ja suurpankit tarmolla työskentelevät. Vasta sitten kun vientimme pääsee säännölliseen työskentelyyn, järjestävä tvaluuttasiamme kiinteämmälle pohjalle.

Se lähtökohta, että keinotekoisesti koetetaan pitää markan arvoa *ulkomailla korkeana* silloin kun rahan ostoarvo *kotimaassa on alhainen* tuntuu muuten omituiselta ja todennäköisesti ovat ulkomaiden rahamiehet ottaneet tämän seikan huomioon arvioidessaan järjestelyistämme riippumatta markan arvon. Paljon luonnollisemmalta tuntuu se ajatustapa, että koetamme saada markan arvon *täällä* nousemaan, silloin se varmasti nousee ulkomailla-kin. Tällä nousulla on silloin realinen pohja. Rahan arvon nousu kotimaassa merkitsee tavarain hinnan vastaavaa laskua. Tähän kaikkien yhteiskuntapiirien toimimaan olotilaan päästäksemme on tarvetavarain tuonti sallittava ja siis esteet raivattava pois tieltä. Tältä kannalta katsoen on siis valuuttasäännöstely tarpeeton ja sellaisena poistettava.

Sivumennen tulkoon mainituksi, että ne maat, Englanti, Ruotsi, Norja ja Tanska, joiden valuutanarvo normaaliin verrattuna on sodan johdosta noussut, ovat alkaneet toimia siihen suuntaan, että niiden rahanarvo ulkomailla laskisi. Ne lähtevät siitä, että jos niiden raha on ulkomailla suhteettoman kallista, niiden vientitavarat tällöin tulevat ostajille myöskin kalliiksi, jolloin vientitavarat eivät ehkä voi kilpailla halvempien maiden kanssa. Saksan vientikauppa taasen on kilpailuun nähden toivorikas juuri siitä syystä, että Saksan valuutta on ulkomailla halvassa hinnassa.

10.

Vaatimuksia elinkeinoelämän vapauttamiseksi.

Koko säännöstelyn ajan on säännöstelyjä meillä ja muualla arvosteltu eri puolilta aina sen mukaan, mitkä edut milloinkin ovat olleet kysymyksessä. Luonnollista onkin, ettei vapaa elinkeinoelämä vapaaehtoisesti alistu vuosikausien tiukkaan holhoukseen. Viime aikoina ovat vapauttamisen vaatimukset saaneet yleisemmän luonteen, joten täydellisyyden vuoksi niistä joku sana. *Keskuskauppakamarin* kokouksessa marraskuun lopulla v. 1918 nykyinen rahaministeri Aug. Ramsay piti esitelmän, jonka ponnet Keskuskauppakamari hyväksyi. Näissä ponsissa lausutaan toivomus:

että elinkeinot jälleen vapautettaisiin, joten siis ne siteet, jotka sitä ovat sodan ajan rajoittaneet, yksi toisensa perästä ja nopeasti poistettaisiin;

että ne monopoliyhtiöt, jotka ovat saaneet kaikenlaisia erikoisetuja ja vakuuksia, mahdollisimman pian purettaisiin;

että on pidettävä huoli, etteivät ne privilegiot taikka edut, jotka ovat myönnettyt olosuhteiden pakosta taikka johtuvat komisionin (Kauppa- ja Teollisuuskomisionin) toiminnasta, jäisi pitkäaikaisiksi, mikä olisi vahingoksi yhteiselle hyvälle.

Valuuttakauppasäännösten tarkistusta esitelmässä myöskin vaadittiin.

Kirjelmässään maaliskuun 6 päivältä 1919 esitti *Keskuskauppakamari* Kauppa- ja Teollisuusministeriölle tuontikaupan vapauttamista ja tässä kirjelmässä osoitettiin, että lisenssijärjestys ei vastaa tarkoitustaan esittäessään tuontia ja siten myös hintatason alenemista.

Toukokuun lopulla t. v. esitti *Vaasan Kauppakamari*

Valtioneuvostolle tärkeimpien tavarain tuonnin vapauttamista ja vaati eri liikkeille myönnettyjen lisenssimonopoliin poistamista. Viennin vapauttamista samoin vaadittiin.

Oulun Kauppakamari esitti toukokuulla Kauppa- ja Teollisuusministeriölle, että tärkeimpien tavarain tuonti vapautettaisiin, muita tavaroita saisi tuoda vain erikoisluvalla ja ylelisyystavarain tuonti kokonaan estetäisiin.

Tuontiliikkeiden yleinen kokous toukokuun 19 päivänä t. v. vaati tuonnin vapauttamista ja että hallitus ryhtyisi päinvastoin avustamaan tuontiliikkeiden hankintatoimintaa, sekä lisäksi vaati, että elintarvelautakuntien kaupallinen toiminta lakkautettaisiin ja käytännöllinen tavarain jakelu tapahtuisi tukku- ja vähittäiskauppioiden kautta elintarveviranomaisten valvoessa liiketoimintaa.

Eräät Eduskunnan jäsenet jättivät Eduskunnalle huh-tikuun 14 päivänä 1919 anomuksen, jossa ehdotetaan:

että Eduskunta pyytäisi hallitukselta lisenssisysteemin pikaista poistamista ja tuontikaupan täydellistä vapauttamista; sekä

että Kauppa- ja Teollisuuskomisioni nyttemmin tarpeettomana lakkautettaisiin.

II.

Loppuhuomautuksia,

Moni ulkomaalainen, m. m. Amerikan avustuskomitean päällikkö, on ihmetellyt sitä, ettei hintataso maassamme ole vieläkään tuntuvammassa määrässä halventunut, vaikka ulkomailla laskusuunta on aselevon solmimisen jälkeen jatkuvasti ja tuntuvana ollut vallalla. Tälle omituisuudelle ei voi löytää muuta selitystä kuin että vika

on säännöstelyjärjestelmissä. Maan taloudellinen elämä, joka säännöstelykauden holhouksen vuoksi on saanut mukautua ja normaalista työskentelytavoista luopua, luo varmasti nämä säännöstelyjen kahleet yltään niin meillä kuin muuallakin. Tämä talouselämän vapautuminen on jo alkanut ja täydelliseen vapautumiseen pääsy on enää vain ajan kysymys.

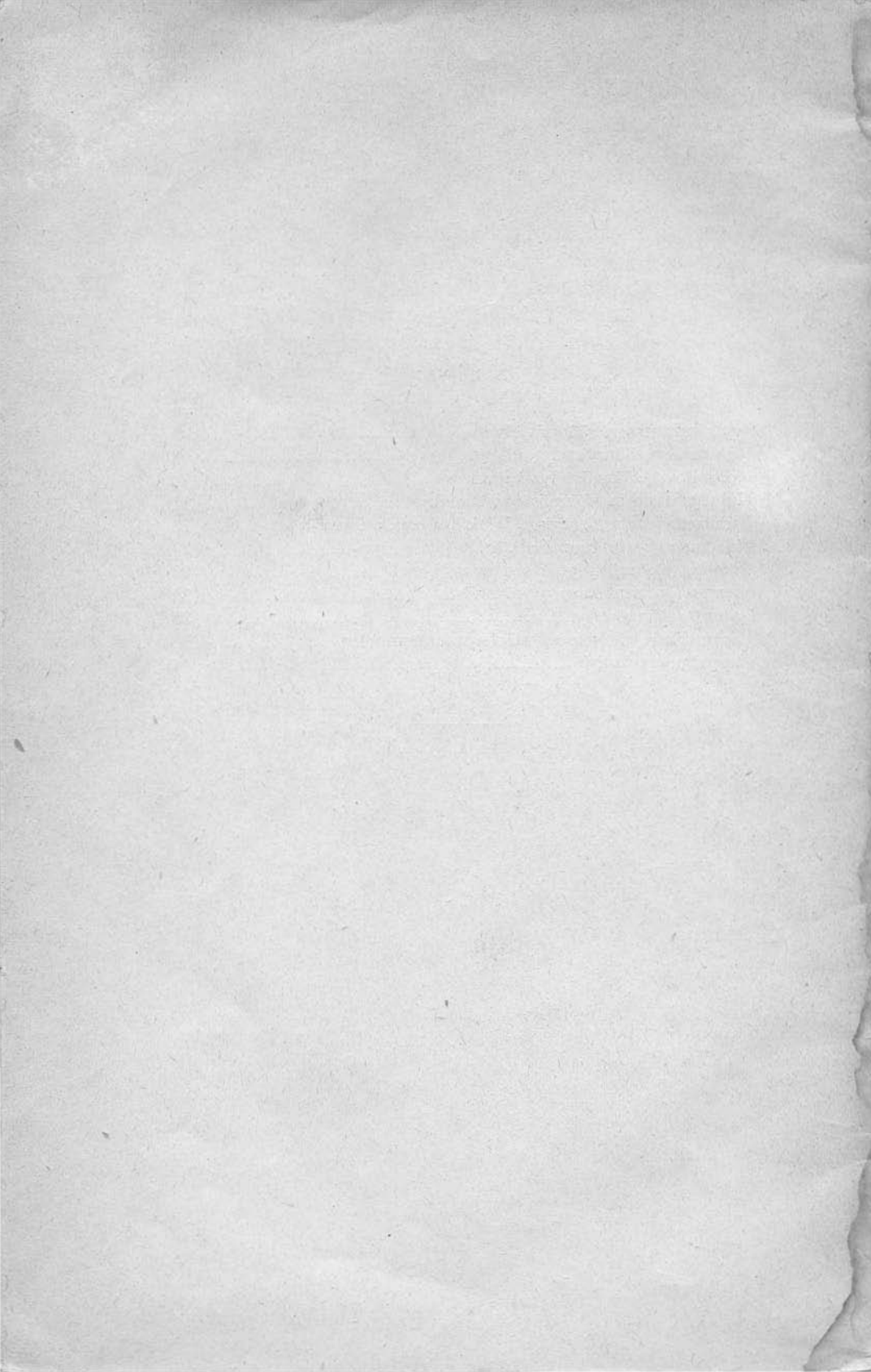
Tänä taloudellisen elämän ylimenokautena on tehokkaalla tavalla työskenneltävä vielä suhteettoman korkean hintatason halventamiseksi. Tähän tulokseen pääseminen vaatii:

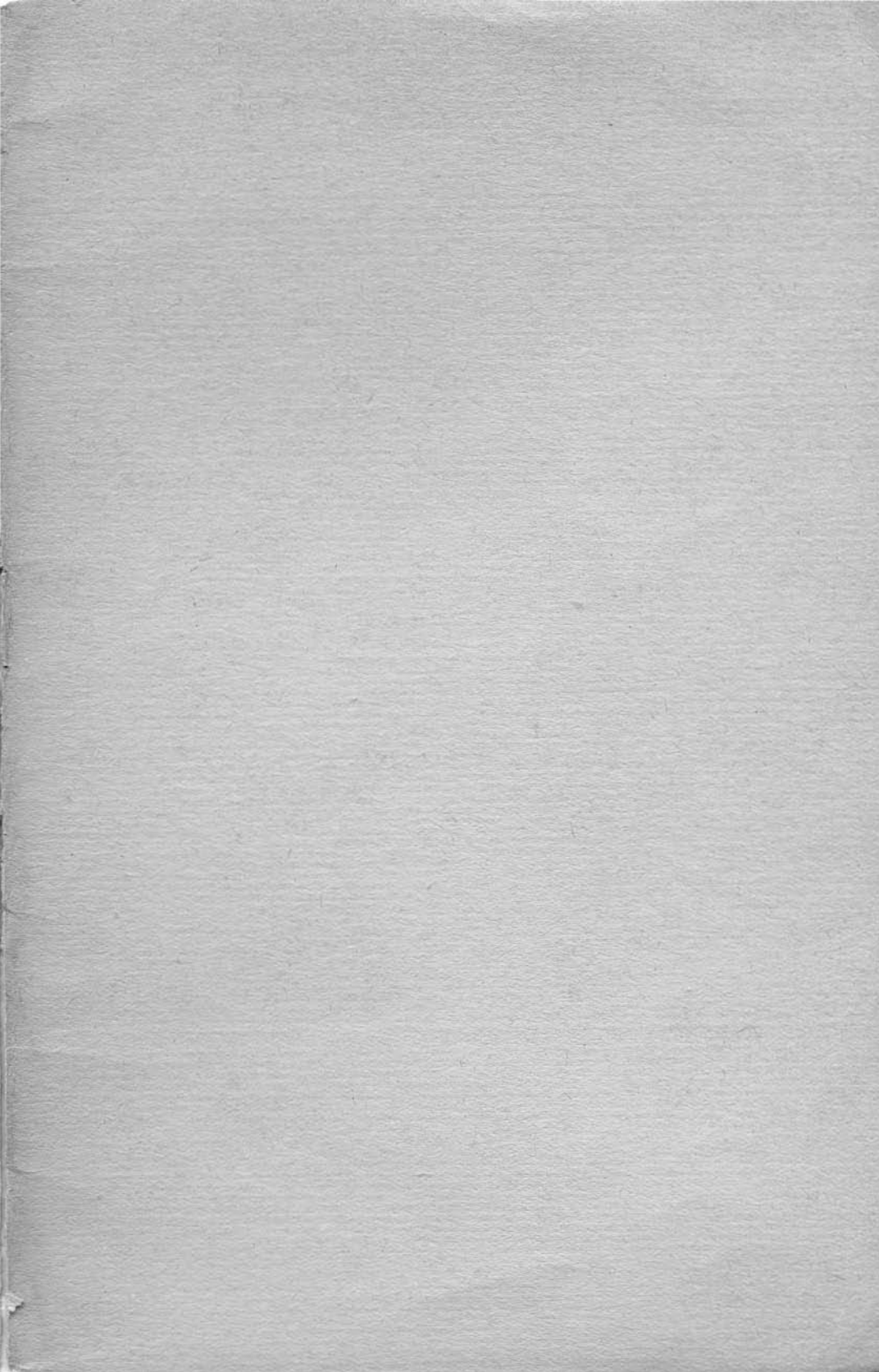
että tarvetavarain hankinta ulkoa on vapautettava kaikista tuontiesteistä; ja

että toistaiseksi ja siksi kunnes vapautunut tuonti on voinut taata tarvetavarain riittävyyden ainoastaan tärkeimmissä tavaroissa mahdollisesti ylläpidettävässä säännöstelyssä säännöstelyviranomaisten tehtävät rajoitetaan säännöstelyn tarkkailuun.

Sisällys:

	Sivu
Syyt kulutuksen säännöstelyyn.....	5
Kulutuksen säännöstelyt ulkomailla.....	8
Kulutuksen säännöstelyt Suomessa	14
Kulutustavarain säännöstelyn tulokset ja arvostelua	17
Kulutustavarain vastaiset hankintamahdollisuudet	23
Kulutustavarain tuontia estävät järjestelyt	27
Tuonnin säännöstely ja sen arvostelua	29
Viennin ja vientikaupan säännöstely	35
Valuuttasäännöstely	35
Vaatimuksia elinkeinoelämän vapauttamiseksi	40
Loppuhuomautuksia	41





2: —